

Geotekniske laboratorieundersøkelser

Usikkerheter og feilkilder

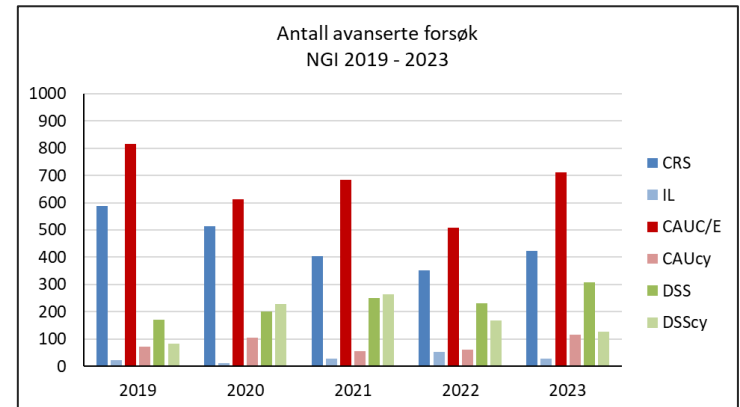
Temadag - Geotekniske parametere

25. april 2024

Øyvind Blaker
oyvind.blaker@ngi.no
Senioringeniør, NGI

NGI Geoteknisk laboratorium

- Oslo, Houston og Perth.
- Alle laboratorier er akkrediterte.
- Typiske geotekniske tester
  - Klassifisering
  - Enkle styrkeforsøk
  - Avanserte spennings-tøynings styrkeforsøk
  - Permeabilitet
- Små til svært store lab prosjekter
- Forskning og utvikling

Ringtesten 2023

Ringtesten 2023

- Første ringtest blant alle Norges geotekniske laboratorier
- Organisert av NGI
- **Rutine- og indeks forsøk:** w , w_p , w_L , $s_{u,rem}$ (konus), γ , ρ_s
- **Bestemmelse av kornfordeling:** Våtsikt av Hokksund SAND og Hydrometeranalyse av Tiller LEIRE
- **Ødometerforsøk (CRS):** Blokkprøver av Tiller LEIRE

Bakgrunn

- Heve grunntanken om å kjøre geotekniske lab forsøk
- Forstå variasjonen i resultater fra norske laboratorier (tross standardiserte prosedyrer ISO 1892 serien)
- Bevisstgjøre oss selv og hele lab miljøet i Norge
- Heve kvaliteten på resultatene som leveres
- Bygge tillit til hverandre og kundene

Deltakere

Laboratory	Address
Geonord	Betongveien 4, 9515 Alta
Multiconsult, Tromsø	Multiconsult, GeoLab Tromsø, Kvaløyveien 156, 9013 Tromsø
Multiconsult, Trondheim	Multiconsult, GeoLab Trondheim, Sluppenveien 23, 7037 Trondheim
Statens vegvesen, Midt	Statens vegvesen, Lab Midt, Vestre Rosten 78, 7075 Tiller
Rambøll, Trondheim	Rambøll Norge AS, Kvenildmyra 4, 7093 Tiller
Norconsult, Molde	Grandfjæra 24, NO-6415 Molde
ERA	ERA Geo, Verftsgata 10, 6416 Molde
Løvlien Georåd	Elvesletta 35, 2323 Ingeberg
Multiconsult, Bergen	Multiconsult, GeoLab Bergen, Nestunbrekka 99, 5221 Nestun
Multiconsult, Oslo	Multiconsult, GeoLab Oslo, Hoffsvveien 1C, 0275 Oslo
NGI	Sandakervein 130, 0484 Oslo
Statens vegvesen, Oslo	Statens vegvesen, Oslo laboratorium, Fyrstikkalèen 3, 0661 Oslo
Statens vegvesen, Skien	Statens Vegvesen laboratorium, Bataljonvegen 15, 3731 Skien
Geostrøm	GeoStrøm AS, Hengsrudveien 855, 3176 Undrumsdal
Multiconsult, Stavanger	Multiconsult, GeoLab Stavanger, Vassbotnen 23, 4033 Stavanger

GeoStrøm AS

Multiconsult

RAMBOLL

Prøvetaking

- ↗ Prøvetaking utført av Boreskolen
- ↗ 4 stk blokkprøver (2.5 - 4.5m) fra Tiller-Flotten testområde nær Trondheim
- ↗ Distribuert av NGI
- ↗ **Fra blokkprøve:** w , γ , CRS
- ↗ **Fra omrørt, homogenisert prøve:** w_p , w_L , $S_{u,rem}$, ρ_s , and hydrometeranalyse

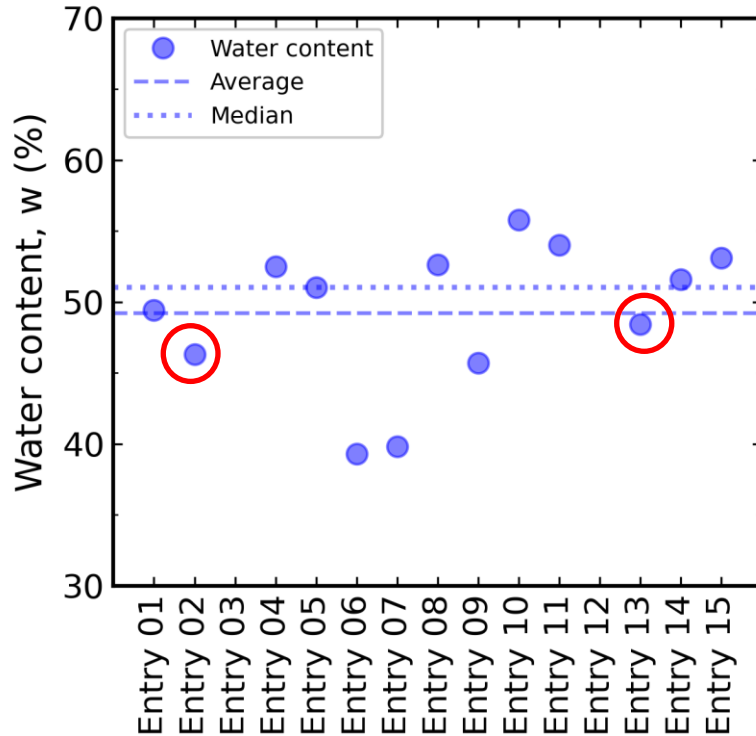
Notasjon - statistikk

- ↗ Gjennomsnitt – $\bar{x}$
- ↗ Median – M
- ↗ Standardavvik – s
- ↗ Variasjonskoeffisient – CV
(= $\frac{s}{\bar{x}} \times 100$)

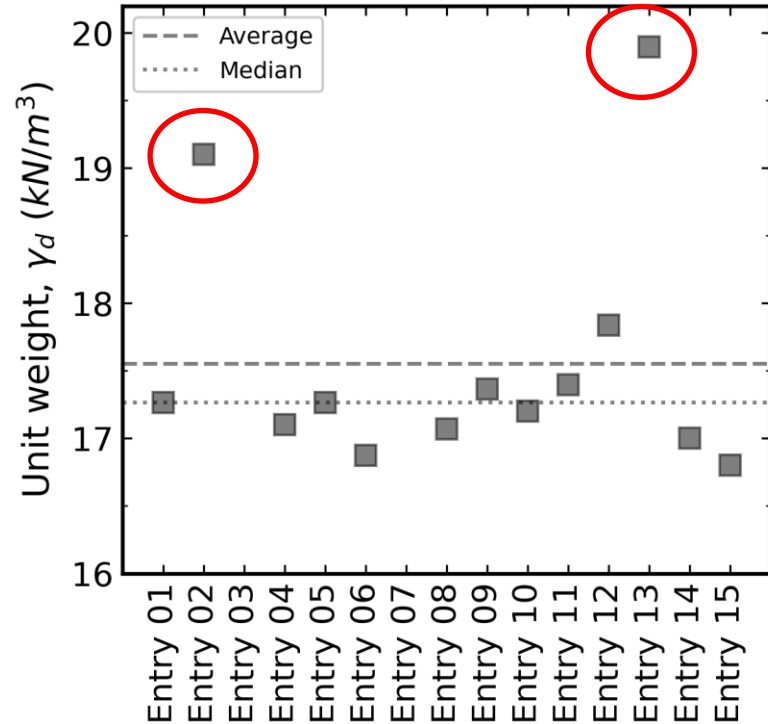

Klassifikasjonsparametere: w and γ (blokk)

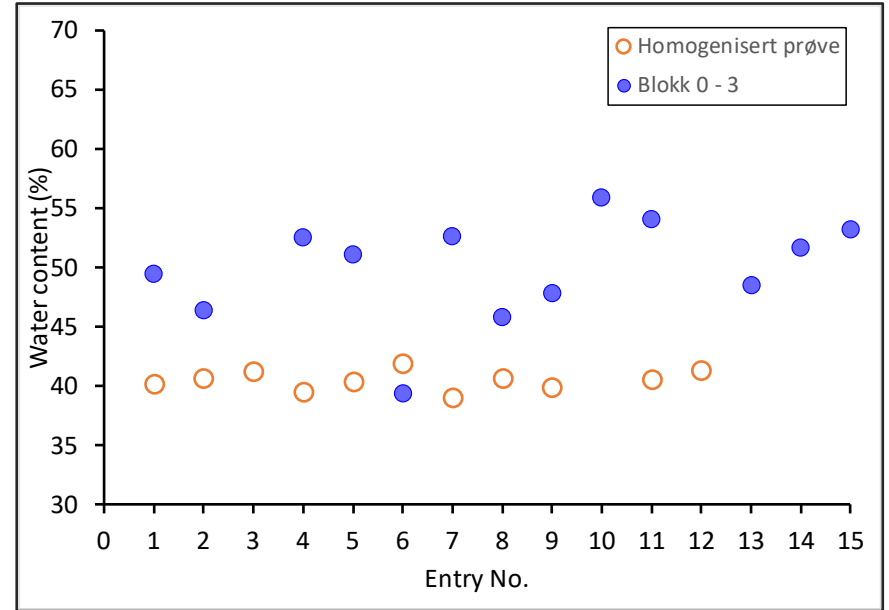
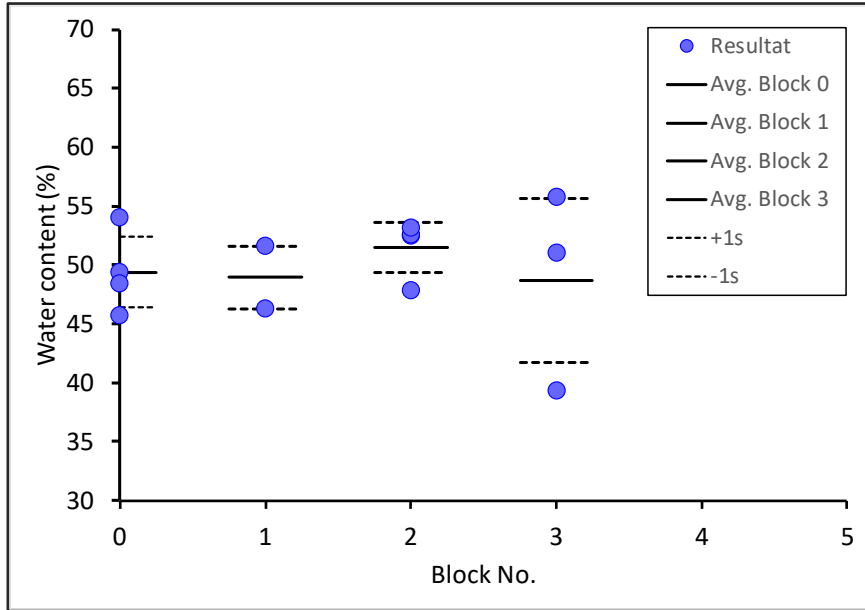

(a)

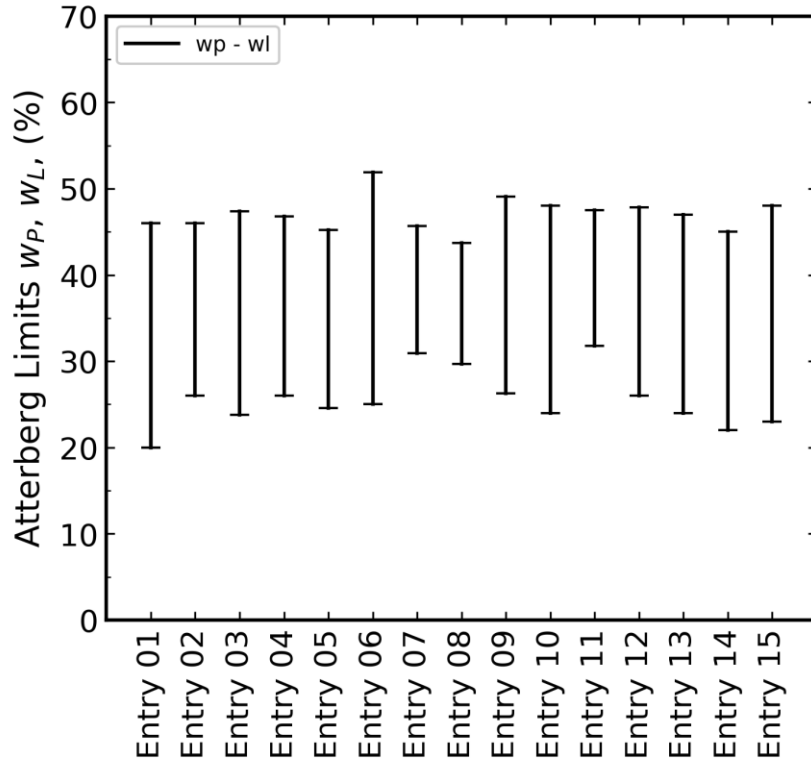

(b)

Klassifikasjonsparametere: w and γ (blokk)

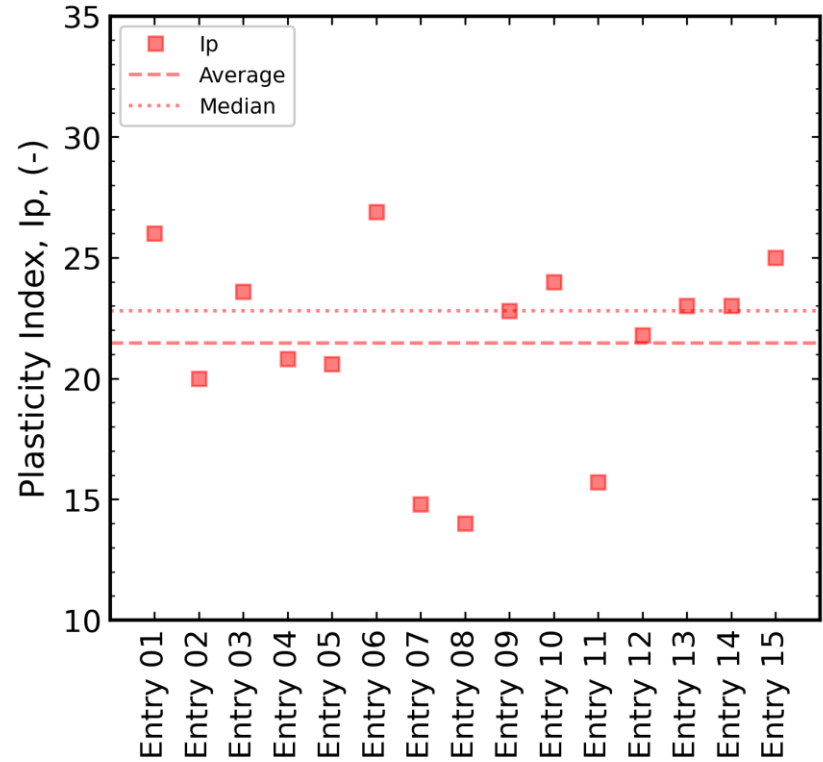

Klassifikasjonsparametere: w_P , w_L , I_p (h.prøve)

(a)

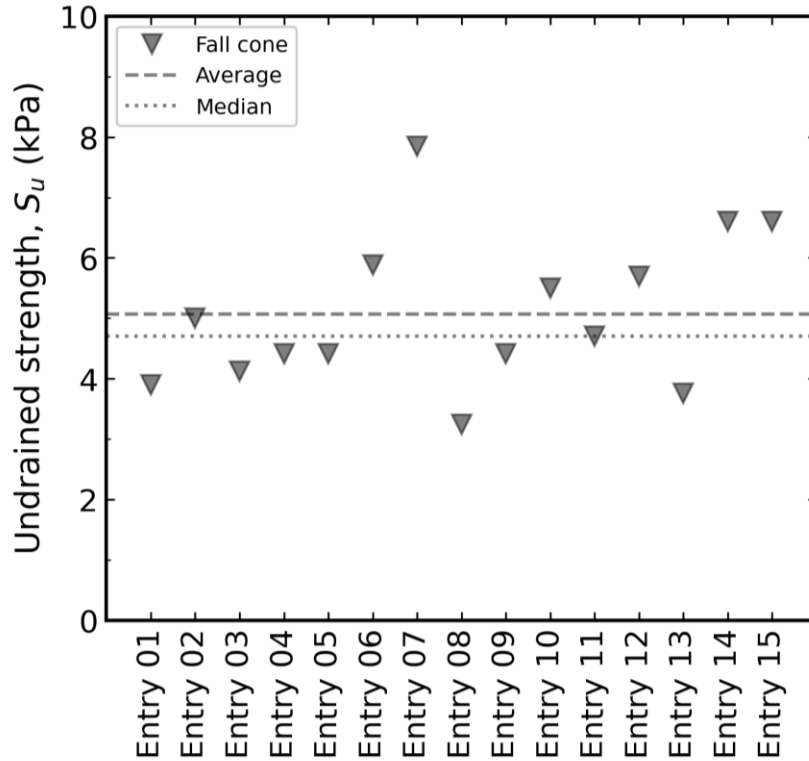
w_L : $\bar{x} = 47.0\%$, $M = 47.0\%$, $s = 1.9\%$, $CV = 4\%$
 w_P : $\bar{x} = 25.5\%$, $M = 25.0\%$, $s = 3.1\%$, $CV = 12\%$

(b)

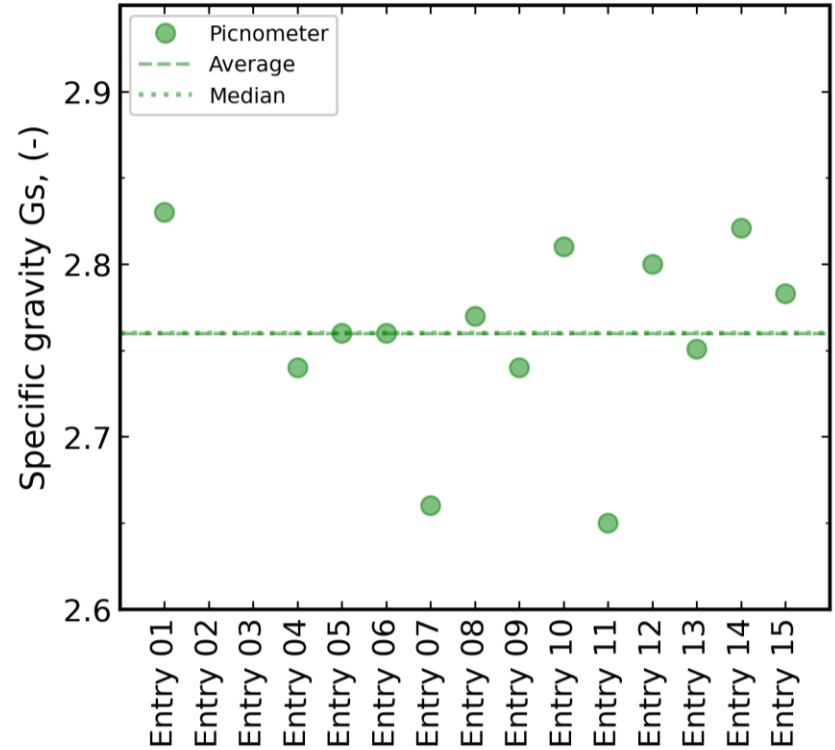
$\bar{x} = 21\%$, $M = 23\%$, $s = 3.8\%$, $CV = 18\%$

Klassifikasjonsparametere: $s_{u,rem}$ & ρ_s (h.prøve)

(c)

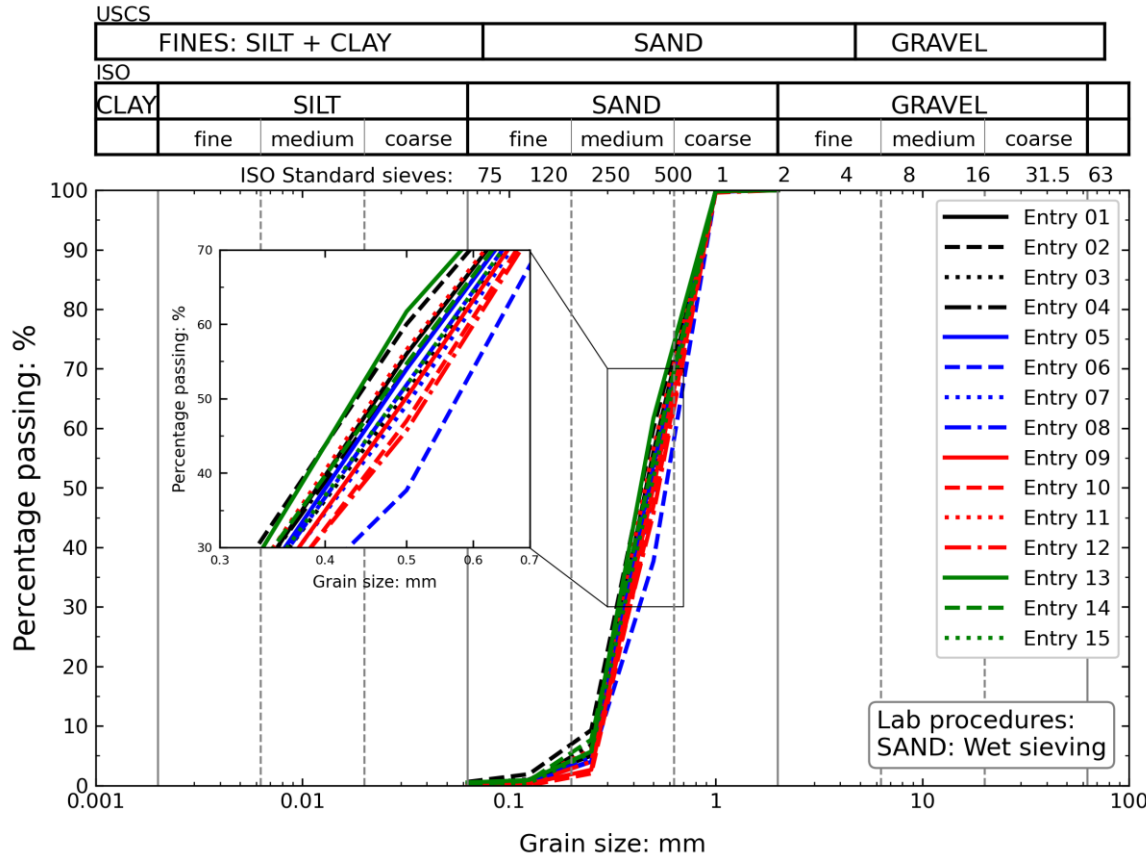
$\bar{x} = 5.1$ kPa, $M = 4.7$ kPa, $s = 1.2$ kPa, $CV = 24$ %

(d)

$\bar{x} = 2.76$ kN/m³, $M = 2.76$ kN/m³, $s = 0.05$ kN/m³, $CV = 2$ %

Klassifikasjonsparametere: kornfordeling

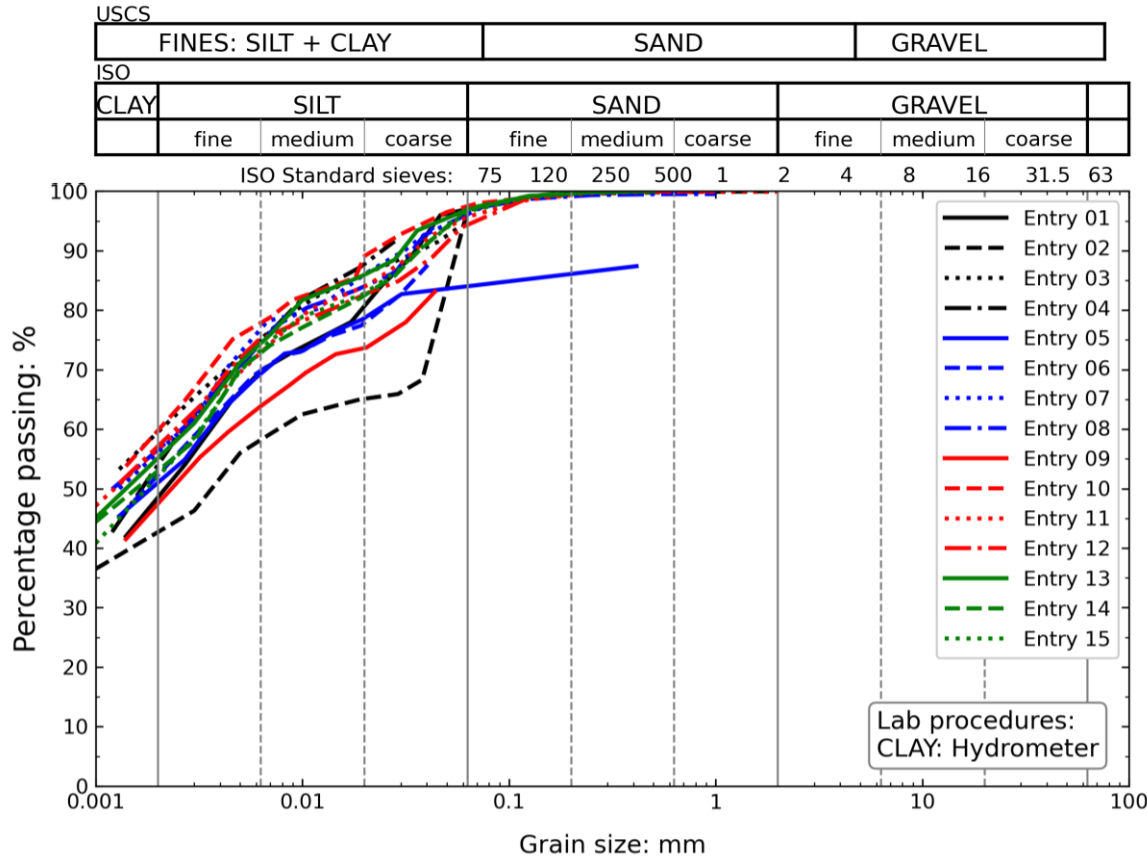
Hokksund SAND

↗ $D_{50} = 0.45 - 0.60$
mm

↗ $D_{10} = 0.29 - 0.25$
mm

↗ % finstoff = 0.2 -
0.6 %

Klassifikasjonsparametere: kornfordeling

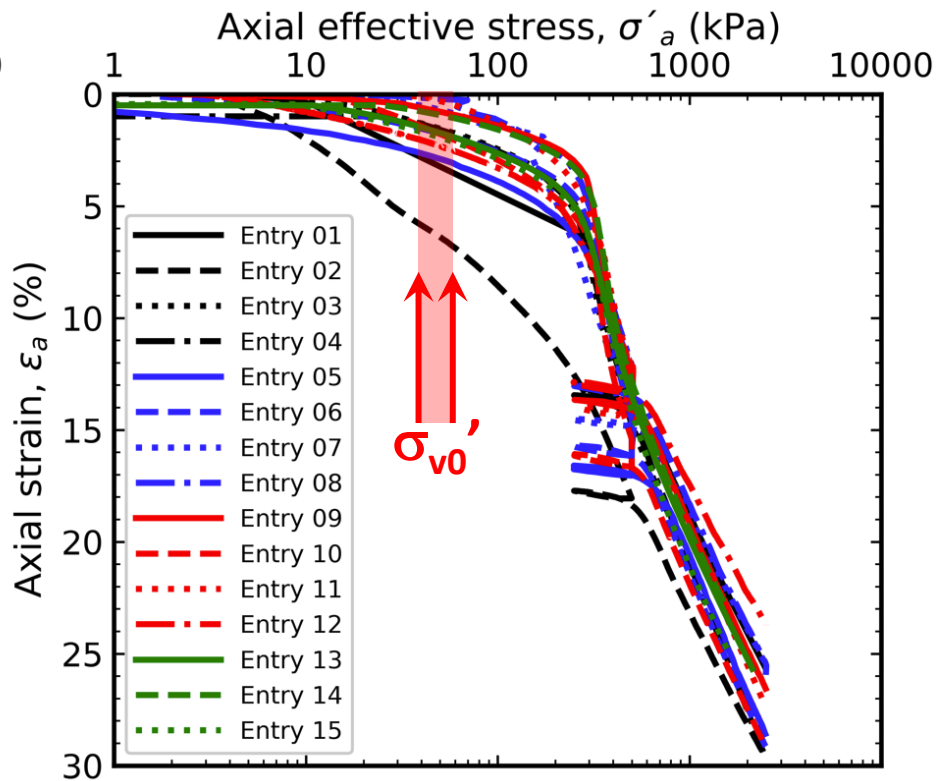
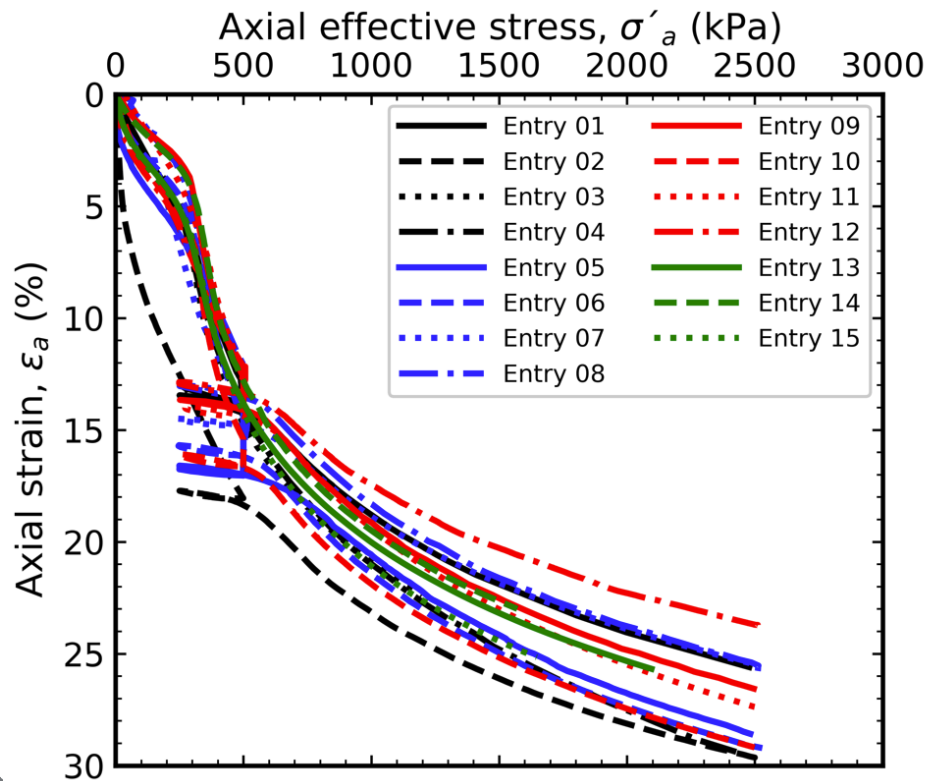
Tiller LEIRE

- ↗ Store forskjeller
- ↗ % LEIRE 41 % - 59 %
– $\bar{x} = 52\%$, $s = 4.5\%$
- ↗ % SILT 38% - 55%
- ↗ % SAND 6% - 3%

Ødometer

Note: specimens from different Block samples

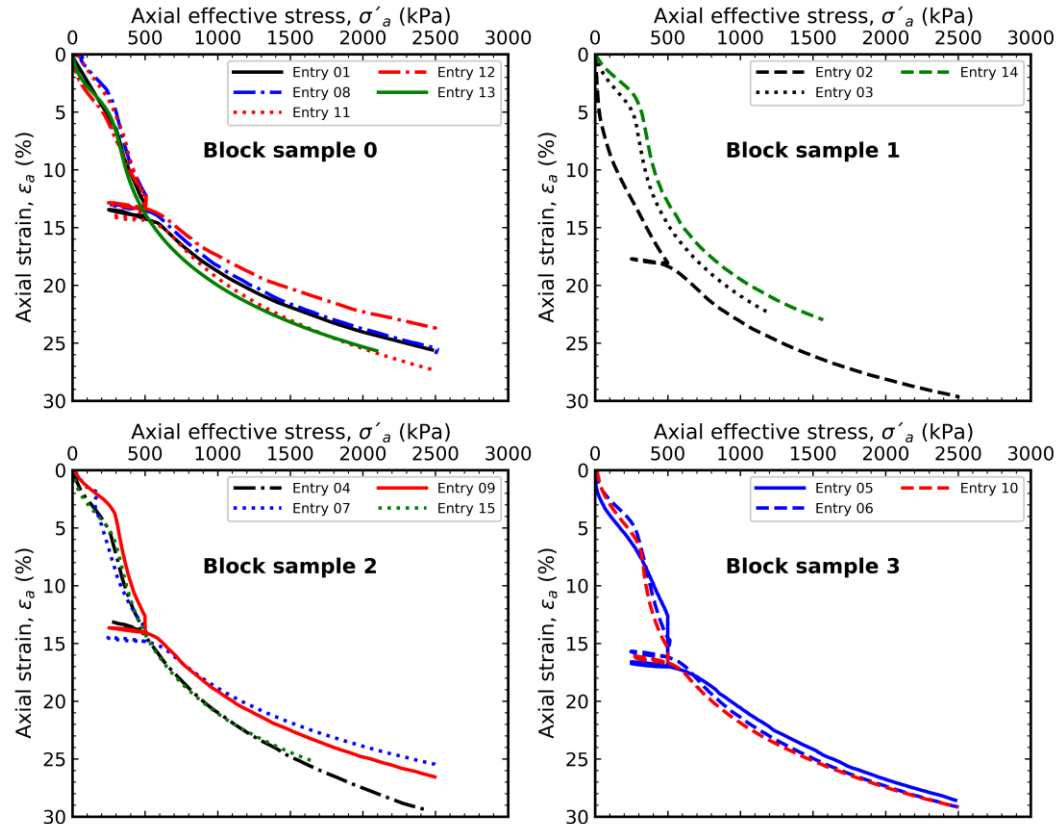
Entry 01, 08, 11, 12,13 – Blokkprøve 0
Entry 02 03, 14 – Blokkprøve 1
Entry 04 07, 09, 15 – Blokkprøve 2
Entry 05 06, 10 – Blokkprøve 3

Forskjeller også innad i same blokkprøve

Ødometer

Usikkerheter og feilkilder knyttet til data fra lab

Litt om geoteknikk og usikkerhet...

Forventning

Litt om geoteknikk og usikkerhet...

Forventning

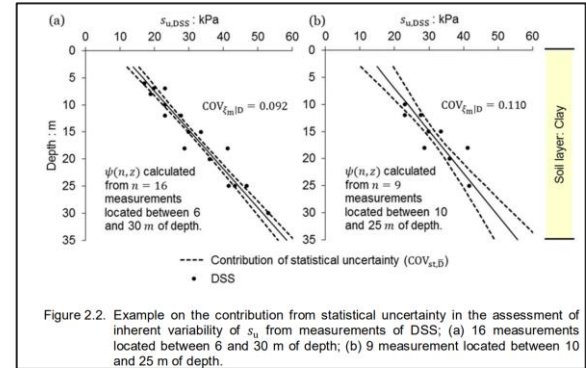

Virkelighet

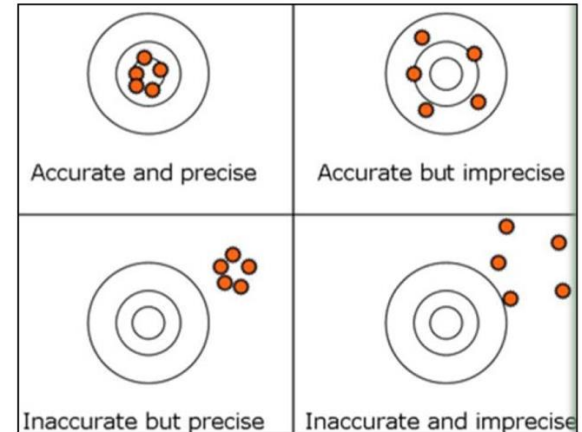
Feilkilder og usikkerhet

- Usikkerhet vs. Uskikkethet
- To (tre) typer usikkerhet:
  - (menneskelig feil)
  - naturlig variasjon (aleatorisk)
  - mangel på kunnskap (epistemisk)
    - Statistisk usikkerhet
    - **Måleusikkerhet**
    - Modellusikkerhet

Epistemisk usikkerhet kan reduseres!

Prästings (2019)

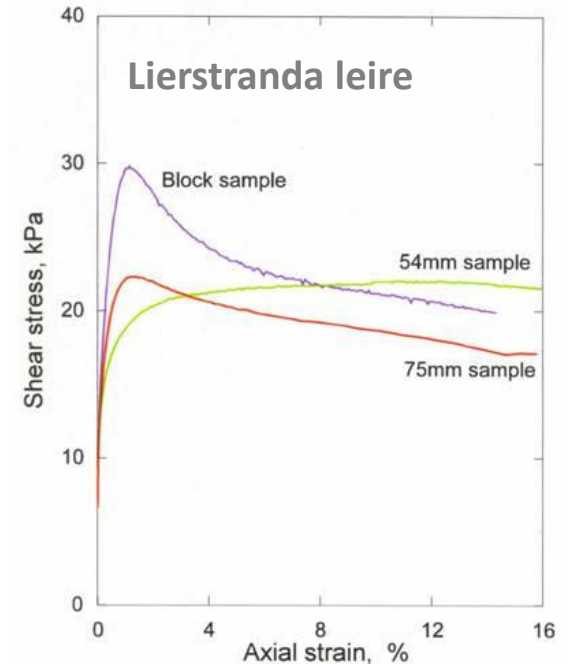

Cohne (2010)

Feilkilder og usikkerhet

↗ Mulige kilder til feil

- Prøveforstyrrelse
- Operatør- eller prosedyre avhengighet
- Falske deformasjoner
- Friksjon i utstyr
- Mangelfull korrigering av målte data
- Mangelfull kalibrering av sensorer og internkontroll
- Temperaturvariasjon
- Forsøksbegrensninger / kommentarer følger ikke med resultatene

Shear stress versus axial strain for CAUC tests at 6.1m depth.

Lunne, Berre, Andersen et al. (2006)

Feilkilder og usikkerhet

↗ Viktigheten av:

- Gode prosedyrer / rutiner for
  - håndtering og lagring av prøver,
  - innbygging
  - opplæring
- Kontroll på operatør(u)avhengighet og utstyr
  - interne ringtester og åpne diskusjoner av feilkilder
  - Kalibreringsrutiner
  - Bestemme målerusikkerhet
  - Kontrollprøver (for eksempel en standard sand) for å sjekke at utstyr og operatører holder «standarden»
- **Kvalitetssikring (KS)**
  - egenkontroll
  - ingeniørkontroll
- **Rimelighetsvurdering**
- **Erfaringsdatabaser**

Bidrag til målerusikkerhet	Merknad (vertikal spenning)	Referanse	u	Bestemt/anslått målerusikkerhet, u (%)	u ²
Lastmålerens linearity usikkerhet			u1	x	#####
Lastmålerens kalibrering usikkerhet			u2	x	#####
PC-målesystem		KB001	u3	x	#####
Operatør			u4	x	#####
Initial målt prøveareal			u5	x	#####
Membran korleksjon			u6	x	#####
K-verdi			u7	x	#####
				Sum=	#####
Beregnet usikkerhet (kvadrattot av sum)				u (%)=	#VALUE!
Rapportert målerusikkerhet: <± x kPa				(av maksimumverdi)	

Teknisk akkreditering

*“Akkreditering er den offisielle godkjenningen for at tjenester utføres i samsvar med en internasjonal standard. Akkreditering er en **uavhengig vurdering av en virksomhets kompetanse, integritet og uavhengighet**. Som akkreditert virksomhet viser man til omverdenen at man overholder aktuelle standarder og krav, og dette bekreftes av en uavhengig tredjepart.”*

Noen eksempler

Ødometerforsøk (CRS) på NGI

- ↗ Typisk ødometer ring har et areal på 20cm^2 eller 35cm^2
- ↗ Prøven bygges inn med tørre filtersteiner
  - Unngå svelling under og etter innbygging
- ↗ 11 CRS
- ↗ 6 IL

Ødometerforsøk (CRS) på NGI

- Egen rigg for innbygging
- Trimming av leire med kutte-ring som monteres på ødometerringen
- Avretting på overside og underside
- Innbygging av sandprøver typisk ved å stampe inn en gitt mengde sand (moist tamping). 1 lag
- Overflatene avrettes $h = 20\text{mm}$

Type of test	Area (cm ²)	Maximum pressure (kPa)
IL	20	4900
	35	2800
CRS	20	12000
	35	7000

Ødometerforsøk (CRS) på NGI

- ↗ Deformasjon måles direkte mellom toppstykke og bunnstykke
  - Unngå falsk deformasjon påvirker resultat
- ↗ Enveis drenerasje med poretrykk målt i bunn av sokkelen (CRS)
- ↗ $\Delta u_{\text{base}} \leq 10\% - 15\%$ av σ'_a (CRS)
- ↗ Mulighet for av og rebelastningssløyfer
- ↗ Standardiserte formater for leveranse med prøvedata og tidshistorie

Deformasjonsmåler (LVDT)

Drenasje

Δu_{base}

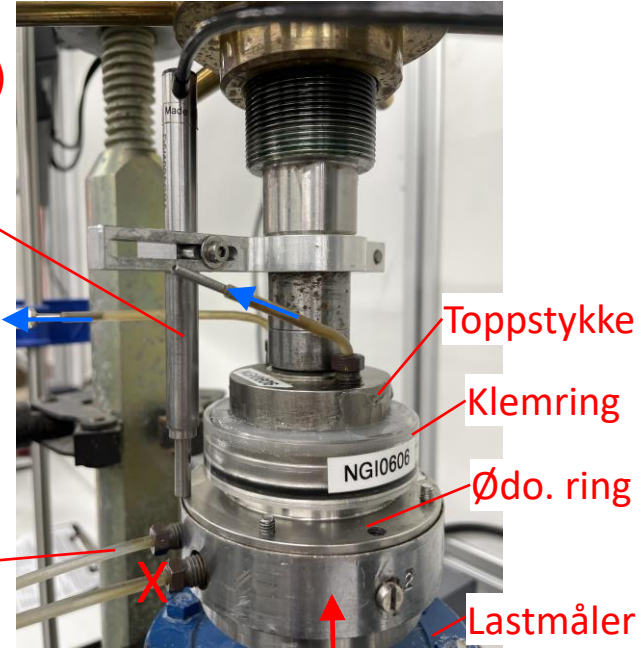
LAST

Toppstykke

Klemring

Ødo. ring

Lastmåler

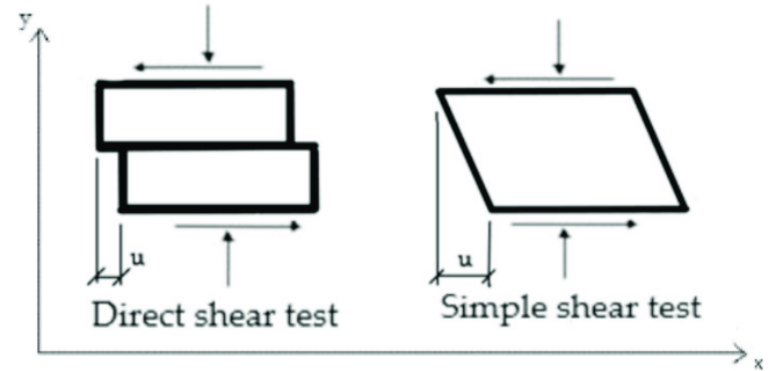

Direct Simple Shear (DSS)

- Videreutvikling av direkte skjær (DS)
  - relatere jordoppførsel til skjærtøyninger
  - kjøre udrenerte forsøk (konstant volum)
  - bestemme udrenert skjærstyrke, $s_{uD} = \tau_{h,peak}$
- Topp – eller bunnstykket forskyves og skjærdeformeringen skjer langs hele prøvehøyden
$$\gamma_h = 100 \times \frac{\Delta u}{h}$$
- Fullstendige spenningstilstanden er ikke kjent (i motsetning til triaksialforsøket)
  - Horisontaltøyningen i DSS = 0, spenningene i horisontal retning måles ikke
  - Vertikale spenninger ujevnt fordelt for å forhindre rotasjon av prøven.
- Omslutningen (armert membran/ringer) tillater horisontale skjærtøyning
- DSS komplementerer aktive og passive triaksialforsøk
- Brukes mye i offshore grunnundersøkelser!

$$\gamma_h = ?$$

$$\gamma_h = \Delta u/h$$

Armert membran

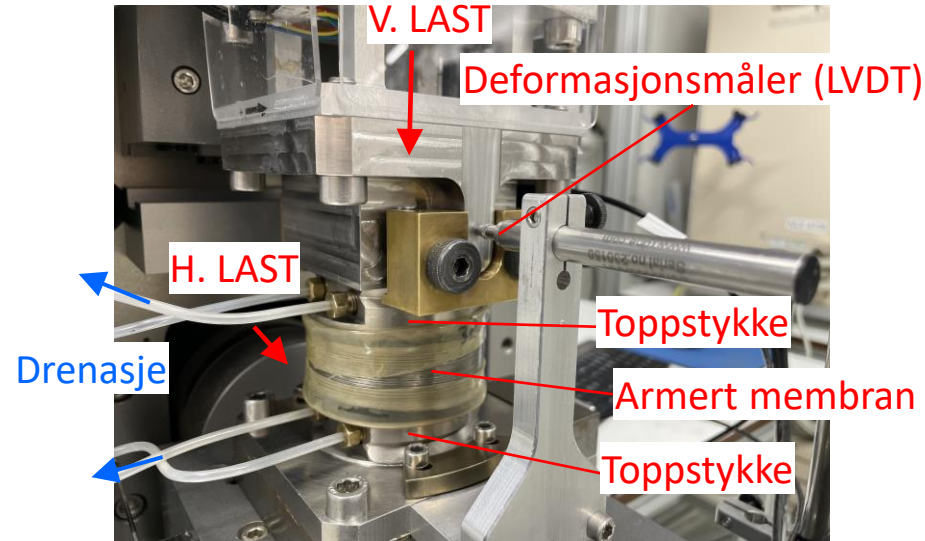
Direct Simple Shear (DSS)

- ↗ Egen rigg for innbygging
- ↗ Prøvehøyde 16 - 20 mm
- ↗ Prøveareal 20, 35 eller 50 cm²
- ↗ Prøven bygges inn med tørre filtersteiner
  - Unngå svelling under og etter innbygging
- ↗ 11 GDS (med NGI modifikasjoner)
- ↗ 3 Geonor
- ↗ Standardiserte formater for leveranse med prøvedata og tidshistorie

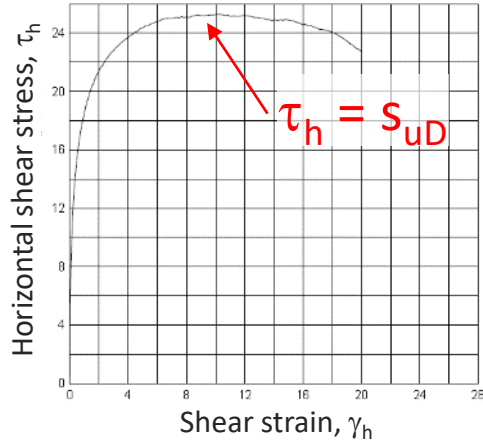
Direct Simple Shear (DSS)

- ↗ Deformasjon måles direkte mellom toppstykke og bunnstykke
  - Unngå falsk deformasjon påvirker resultat
- ↗ INGEN poretrykksmåler ($\Delta\sigma_a = \Delta u$)
- ↗ INGEN mulighet for mottrykk
- ↗ Styring:
  - Konsolidering
    - Vertikal last (vertikalspenning), σ_a
    - Vertikal deformasjon (vertikaltøyning), ϵ_a
    - Radielle/horisontale tøyninger tillates ikke $\epsilon_r = 0$
  - Skjær
    - Horisontal last (skjærspenning), τ
    - Skjærdeformasjon (skjærtøyning), γ
- ↗ Mulighet for sykliske forsøk (DSScy)
- ↗ Membrankorreksjon for korrigering av skjærspenning

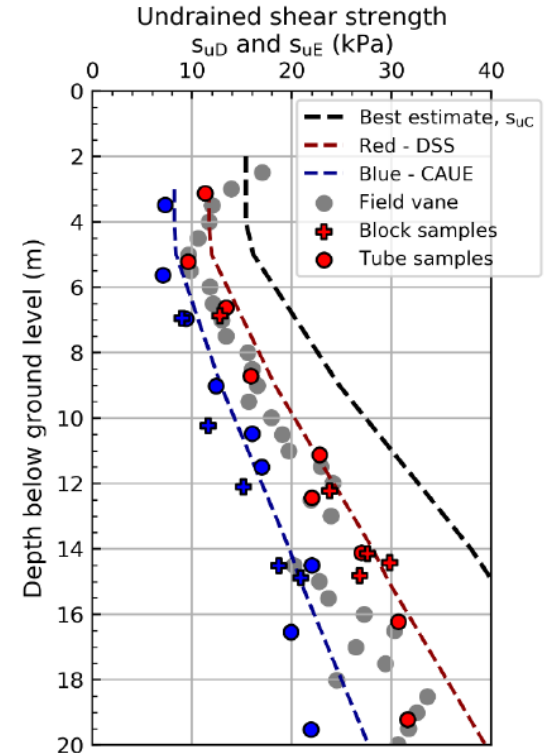

Direct Simple Shear (DSS)

- Typisk resultat – statisk - undrenert
  - Skjærspenning vs skærtøyning
(brudd antas ved maksimal hor. skjærspenning)

Onsøy
 $s_{uD}/s_{uE} \sim 0.74$
 $s_{uE}/s_{uC} \sim 0.52$

Hva kan man gjøre med en god lab?

En god lab?

- ↗ Gode opplæringsrutiner sørger for erfaringsoverføring og høy kvalitet
- ↗ Gjennomtenkte løsninger for prøvehåndtering
- ↗ Kontroll på
  - utstyr og sensorer
  - usikkerheter
  - måldata, resultater og formater
- ↗ Utfører (og dokumenterer)
  - interne ringtester og
  - regelmessig kalibrering av utstyr
- ↗ Samarbeid med utstyrsleverandører om FOU evt. modifikasjoner av utstyr
  - God erfaring med GDS utstyr og software.

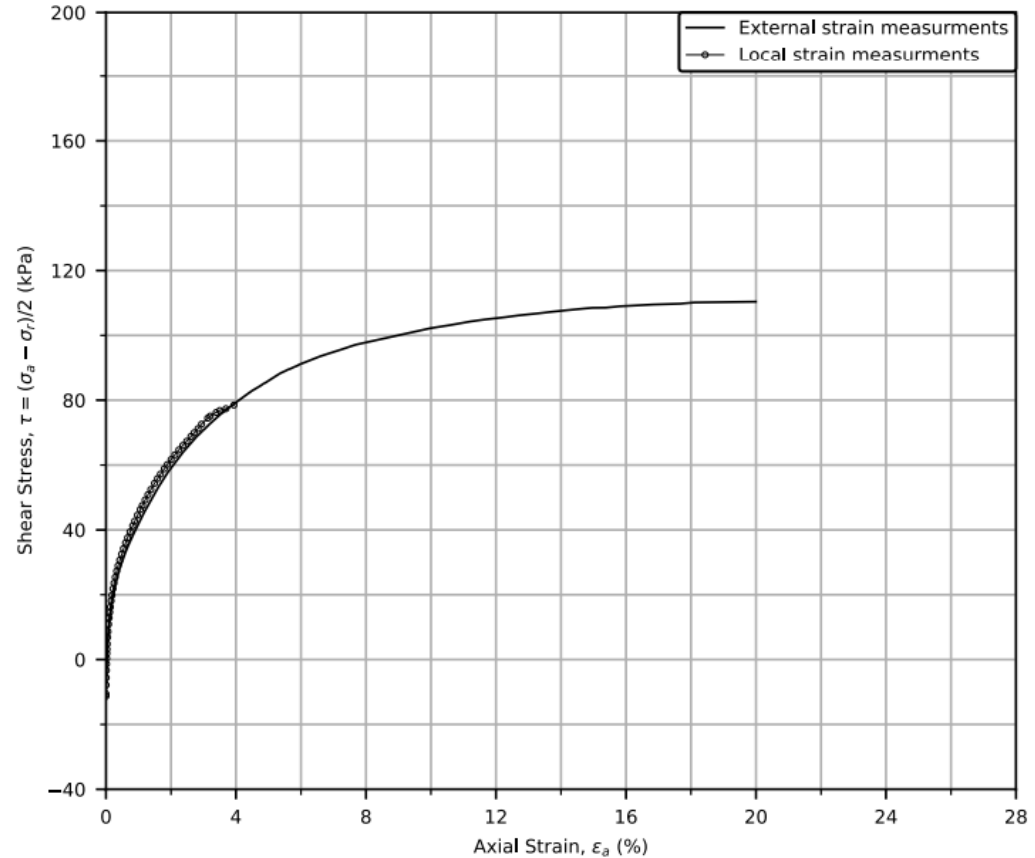
Hva kan man gjøre med en god lab?

- ↗ Kvalitet over tid - gode kunderelasjoner
- ↗ Kapasitetsøkning, investeringer
- ↗ Levere i flere formater, kontroll på dataene. AGS mest brukt internasjonalt
- ↗ Nyutvikling innenfor automatisering, logging og kontroll (NGI Autolab, SmartLab)
- ↗ Avanserte forsøk
  - DSS
  - Ringskjær
  - Resonant Column og Bender Elements (V_s , G_{max} , D)
  - Sykliske tester (CAUcy, CADcy, DSScy)
- ↗ Evaluere resultatene!

Hva kan man gjøre med en god lab?

- Hvor gjøres målingene?
  - Plassering av def. måler?
- Innvendig vs. ekstern deformasjonsmåler
- Base vs. MH poretrykk
- Bender elements
  - V_{vh} (V_{hv} eller V_{hh})

Hva kan man gjøre med en god lab?

- CAUcy
- CADcy
- Typisk offshore prosjekter

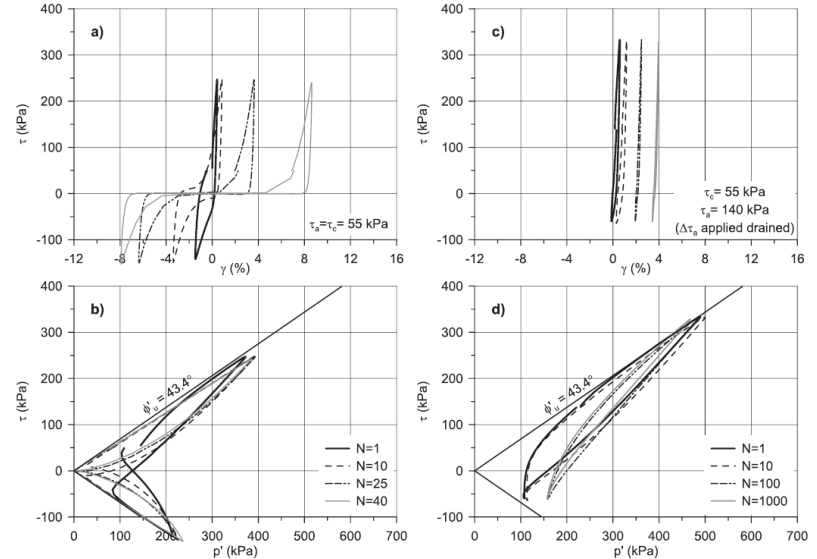
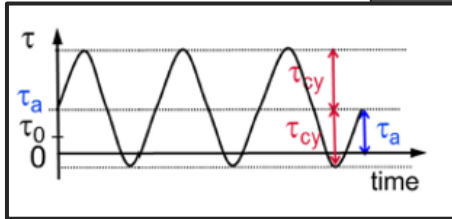
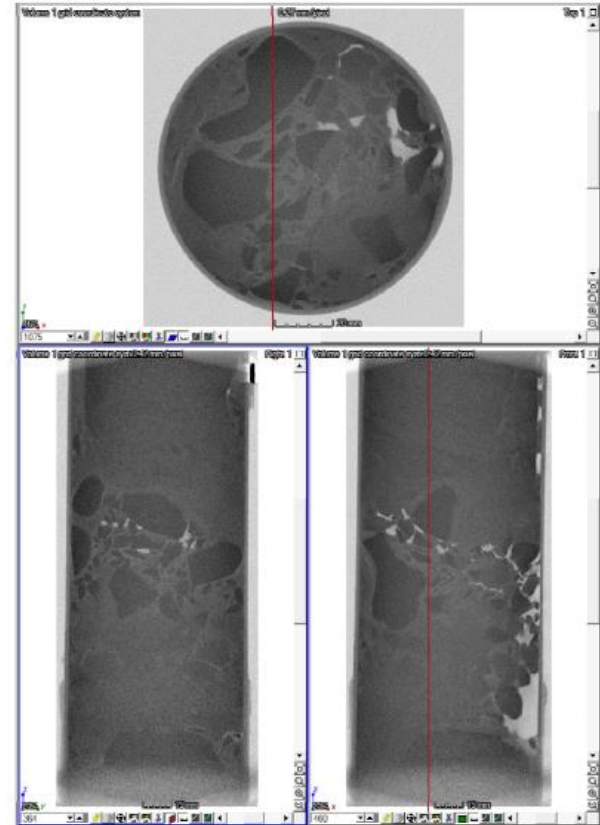
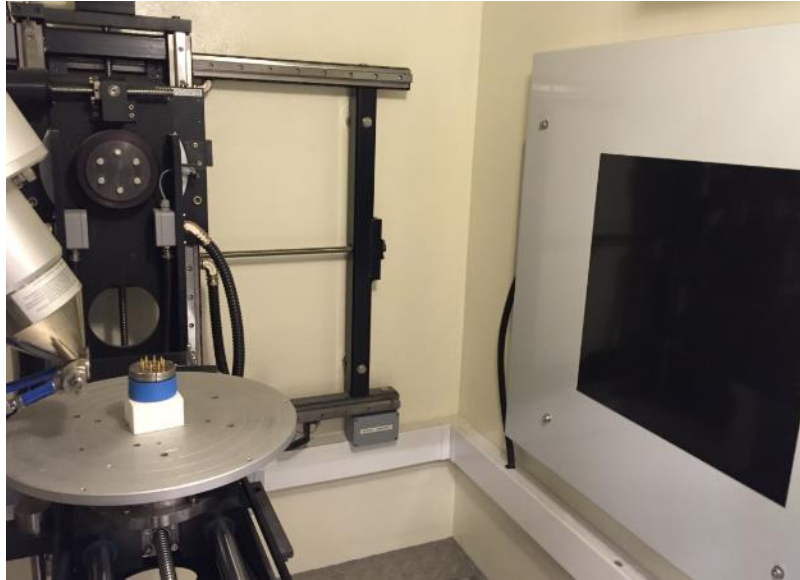

Fig. 4. (a) Stress-strain and (b) effective stress path for a cyclic triaxial test with no change in τ_a after consolidation. (c) Stress-strain and (d) effective stress path for a cyclic triaxial test with large positive drained $\Delta\tau_a$ applied after consolidation. Batch A, $D_r \approx 95\%$ and $OCR = 1$.

Blaker & Andersen (2019)

Hva kan man gjøre med en god lab?

- CT scanner
  - Rock mechanics analyses: fractures, flow (e.g. CO₂)
  - Used for soft rocks tested in soil lab (see figure right)
  - Artwork from XIV century
  - Sensors and several type of equipment (see picture below)

Hva kan man gjøre med en god lab?

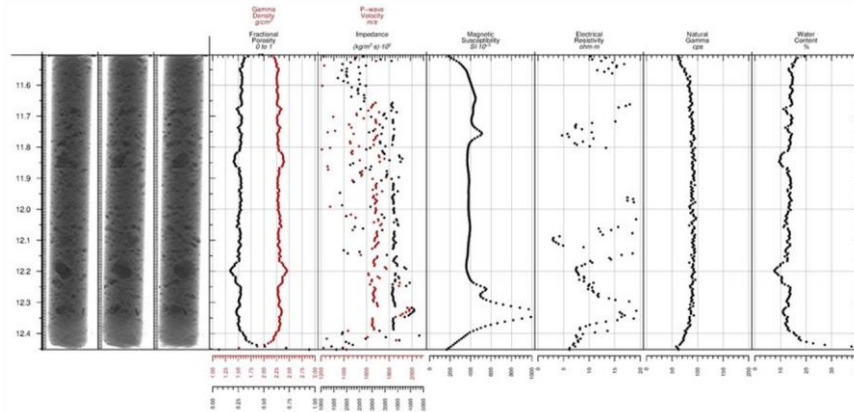
- ↗ Temperatur testing (-10° to 40° C)

Multi Sensor Core Logger og X-ray

1 m

Verksted: reperatur og spesialtilpassing av utstyr

#påsikkergrunn